

Ds C. antwoordde toen: dus het was niet die militante man. Ik repliceerde: pardon, dat was de ene fout (het onderwerp van den volzin); de andere fout was: het gezegde (niet van den man, maar van den volzin).

M.a.w.: er is heelemaal geen scheids-rechter geweest.

En als Ds C. nu den eersten keer mij letterlijk had geciteerd, of tenminste den tweeden keer, dan was dit heele gevalletje, of tenminste het terugkomen op het gevalletje overbodig geweest. Wil Ds C. ook nog even zijn lezers zeggen: dat het óók een legende was, dat er een scheids-rechter op het toneel gekomen is? En dat niet slechts een onbetekenend onderdeelje, maar het HEELE verhaal van Ds C. onwaar geweest is?

K. S.

III ZIELKUNDE III

Vooropmerkingen voor een nader onderzoek omtrent „de Ziel“.

Gelijk wij in ons nummer van 4 Mei zeiden, hadden wij te onderzoeken de bewijsmethode, zooals die in het door ons besproken boek wordt toegepast.

Tot ons leedwezen moesten wij concludeeren, dat wij ons noch wat de methode aangaande de schriftuurlijke bewijzen betrefte, noch wat het beroep op andere gronden dan de schriftuurlijke aangaat, met den schrijver kunnen vereenigen.

Die dingen zijn naar wij meenen nu niet slechts enkele formeele haarklooverijen. Immers het gaat om de vraag, of een zekere opvatting, die zich critisch stelt tegenover allerlei terminologie, dat doet op goede gronden.

En wanneer deze „richting“ dan bepaalde terminologieën en opvattingen bestrijdt, dan betreft dat niet betrekkelijk onverschillige uitdrukkingen, maar dan gaat het om uiterst belangrijke dingen.

Waar zoo sterk critisch wordt opgetreden tegen het spraakgebruik van eeuwen, ook tegen uitdrukkingen die gemeengoed geworden zijn van de belijdende christenen, waar zelfs uitdrukkingen uit de belijdenis op zijn minst een anderen zin ontvangen dan zij tot dusver plachten te hebben — daar behoort men toch wel heel sterk te staan en behoort men althans zijn schriftuurlijke bewijzen zoo aan te wenden, dat het gebruik dezer bewijzen zoo veel mogelijk onaanvechtbaar is. Hier is evenwel, gelijk wij meenen te hebben aangetoond, de situatie anders.

Daarom betreuren wij het des te meer, dat de schrijver niet eenigszins meer critisch zijn bewijsgronden heeft gezien. Het werk dat hij ondernam was het overigens ten volle waard.

Wij hadden gaarne gezien, dat de schrijver óf zijn aanval op onder ons tot dusver geldende meeningen had uitgesteld óf dat hij in zijn motivering gelukkiger ware geweest.

Vergeeten wij toch niet, dat op het standpunt

van den schrijver de tot dusver verkondigde opvatting omtrent het substantieel bestaan van de ziel moet worden prijs gegeven. De schrijver oordeelt, dat de ziel een „pseudo-ding“ is. Volgens zijn meening duiden de woorden lichaam en ziel slechts een „verscheidenheid“ aan die door God in het menselijk leven is gelegd. „De ziel“ is alleen maar een functiegroep.

Maar waarlijk niet alleen de tot dusver gangbare opvatting over de ziel als substantie valt.

Wij willen enkele voorbeelden noemen. De bekende rectorale oratie van Dr J. Woltjer „De wetenschap van den Logos“ (uit 1891) is volgens het hier verkondigde systeem in haar grondstructuur niet calvinistisch.

De oratie, die dezelfde hoogleeraar Woltjer vijf jaar later hield, en die verscheen onder den titel „Ideel en reëel“ is evenzeer in haar grondopvatting niet calvinistisch.

De opvattingen van Kuyper over den Logos en zijn meening over de theologische wetenschap, zooals hij die neerlegde in zijn standaardwerk de „Encyclopaedie der Heilige Godgeleerdheid“, zijn in haar wezen niet calvinistisch.

Evenmin is het met de beginselen in overeenstemming wat Kuyper zeide over de logica.

Zoo zouden wij talloze voorbeelden kunnen noemen. Het ligt niet op onzen weg, in deze rubriek op al deze punten in te gaan.

Wij behandelen hier slechts de punten die betrekking hebben op de zielkunde.

Nu duiden wij het den schrijver zeker niet euvel, dat hij op belangrijke punten een andere meening heeft dan Kuyper en Woltjer, e.a. We willen voor ieder gereformeerd man van wetenschap de noodige vrijheid gaarne gehandhaafd zien.

Maar tevens is wel duidelijk, waarom wij óók meenen, dat een schrijver, die zoo heel andere, principieel andere opvattingen verdedigt, dan die welke tot dusver calvinistisch heetten, zich in ieder geval op de Schrift moet beroepen; en dat op zulk een wijze dat zijn beroep ook exegetisch volkomen in orde is.

Maar nu is uit den aard der zaak ook anderzijds waar, dat een schrijver, die in zijn beroep op de Schrift methodisch fout gaat, niet het recht heeft voor zijn afwijzende houding ten opzichte van hetgeen tot dusver onder calvinisten geldig had, algemeenen bijval te verwachten.

...

Het is onze taak om speciaal een nader onderzoek in te stellen, welke bij de door ons besproken richting de beschouwingen zijn over „de ziel“.

Wanneer wij dat doen, kunnen wij echter niet nalaten, erop te wijzen, dat, ofschoon de bedoelde „richting“ heel haar systeem aandient als gegrond op de Schrift, toch op uiterst belangrijke en gewichtige punten deze opvatting op geen enkele wijze op de Schrift zelve wordt gebaseerd.

Daarmede staan wij voor een eigenaardige moelijkheid.

Immers men eischt voor de verdedigde opinie

roeping buitengewoon geweest. Van zijn vroegste jeugd af bezat hij een onwrikbaar bewustzijn van zijn levensstaak. In de moeder-school werden door een voortreffelijke opvoeding de eerste zaadkiemen van het godsdienstig leven hem in het hart gelegd. Van Mary King, een eenvoudige „keukenmeid“, streng Calvinistisch in haar overtuiging en zeer geconfit in den Bijbel, ontving hij zijn eerste lessen in de theologie. „Van deze in haar levenswandel nauwgezette dienstmaagd des Heeren“, zoo getuigt hij later, „heb ik meer geleerd, dan ik van zes der hedendaagsche doctoren in de theologie geleerd hebben zou“.

Een eenvoudige handwerksman, die in de Methodisten-samenkomst sprak, was het middel, dat hij, na een periode van zwaren zielestrijd, tot ruimte kwam. Zijn tekst was: „Ziet op Mij en wordt behouden, alle gij einden der aarde.“¹⁾ Omdat hij volstrekt geen kennis had, zegt Spurgeon, was hij wel genoodzaakt, zich streng aan zijn tekst te houden. Hij riep maar telkens: „Zie! zie! Zie op Mij!“ Terwijl hij zijn oogen strak op mij gericht had, zeide hij: „Jongeling, gij ziet er zeer ongelukkig uit“. „Was of hij alles wist, wat er in mijn hart omging. „En gij zult altijd ongelukkig blijven“, zoo vervolgde de timmerman, „indien gij niet gehoorzaamt aan het gebod in mijn tekst vervat: Zie! Zie! Zie! Gij hebt niets anders te doen dan te zien en te leven“.

Deze scherp gemikte pijl trof doel. Niet alleen straalde in die ure een helder licht hem in de ziel, ook ontving hij toen een treffelijke les in het hanteeren van den boog, welke hij later op meesterlijke wijze in praktijk heeft gebracht. In zijn preeken wekt het dikwijls verwondering, hoe Spurgeon de welgeveerde pijl precies op den boog wist te zetten en scherp wist te richten.

Al meer leefde in hem de vurige begeerte, dat hij in den wijngaard des Heeren zou mogen ar-

men zeker gezag op, omdat men pretendeert de meening van de Schrift weer te geven. Telken weer toch leidt de schrijver de uiteenzetting zijner gedachten in met zinnen als deze: „De schriftuurlijke wijsbegeerte leert“ (pag. 23), „de schriftuurlijke wijsbegeerte aanvaardt“ (pag. 23), „de schriftuurlijke wijsbegeerte beschouwt“ (pag. 38), „de Calvinistische wijsbegeerte richt zich“ (pag. 38), enz. Maar bij nadere beschouwing blijkt, dat zeer vele voor het systeem waarlijk beslissende grondgedachten eigenlijk alleen maar een stelling verleggenwoordigen, zonder dat deze stelling uit de Schrift of uit de historie of op andere wijze wordt bewezen. Als voorbeeld nemen wij de uitspraak: „De grens tusschen God en kosmos is de wet“, die voor het systeem toch wel van fundamenteele betekenis is.

Gaarne releveeren wij hier, wat Prof. Dr H. H. Kuyper schreef in „De Heraut“ van 18 Februari j.l.

Prof. Kuyper schreef het volgende:

„Er zouden nog meer opmerkingen te maken zijn, bijv. wanneer Prof. Vollenhoven op blz. 24 zegt, dat de grens tusschen God en den kosmos (wereld) is de wet, want al wat boven de wet voor den kosmos staat is souverain over den kosmos en deze eer komt alleen toe aan den God der Schriften. Want al ontken ik niet, dat in dit „onder de wet staan“ een kenmerkend onderscheid ligt tusschen God en de wereld, toch schijnt het mij minder juist, het onderscheid alleen of hoofd zakelijk daarin te zoeken. De grens ligt evenzeer in het geschapen zijn van de wereld en wat onze Gereformeerde Theologen steeds met nadruk op den voorgrond stelden: de oneindigheid Gods en de eindigheid van alle schepsel; finitum non est capax infiniti; het eindige, de kosmos, wordt daardoor veel scherper van het oneindige, d.i. God onderscheiden.“

Maar wanneer het zoo staat, dat een dergelijke voor het systeem zoo niet alles dan toch wel veel beteekenende grondstelling eigenlijk ontleend is aan het denken van een auteur zonder dat de Schrift ons grond of noodzaak geeft zulk een stelling tot basis te kiezen, dan spreekt het vanzelf, dat het niet wel mogelijk is nu te betoogen, dat iemand, die deze stelling en het daarop gebouwde systeem niet zonder meer aanvaardt, ingaat tegen de calvinistische gedachte.

Nog een ander voorbeeld mogen wij hier geven. Wanneer de schrijver gesproken heeft over „de toepassing van de gedachte“ der souverainiteit in eigen kring „op betrekkelijk nieuw terrein“, en hij zoo de onderscheiden wetskringen bepaalt, dan zegt hij:

„Vandaar dat we, lettende op de geschiedenis der wetenschap, op 't oogenblik meenen reeds de volgende functies te kunnen onderscheiden: de arithmetische, de ruimtelijke, de physische (= energetische, inclusief de kinetische energie voor welke de oude mechanica alleen oog had), de organische, de emotionele of psychische, de analytische of logische, de historische, de linguïstische, de sociale, de oeconomische, de aesthetische, de iuridische, de ethische en de pistische functie“).

Wij wijzen hier op de woorden: „lettende op de geschiedenis der wetenschap“, op de woorden „op 't oogenblik“ en op het woord „reeds“.

1) a.w. pag. 31.

beiden. Aan zijn moeder schreef hij 9 Februari 1850: „O, hoe wenschte ik iets voor Christus te kunnen doen“. Op geheel ongedachte en ongezochte wijze is deze wensch vervuld. Een vriend, die met hem naar de samenkomst te Teversham zich begaf, stelde hem onderweg zoo maar in eens voor de vraag: „Welken tekst denkt gij te bespreken?“ Zijn bestist antwoord luidde: „Er is geen haar op mijn hoofd, dat aan preeken denkt“. Maar de vriend hield aan en zei: „Ik heb op de Zondagschool gemerkt, dat dit wel gaan zal“. In vertrouwen op de hulpe Gods gaf Spurgeon zich gewonnen. En hij heeft toen gesproken over 1 Petrus 2:7 „U dan die gelooft, is Hij dierbaar“. Deze tekstkeuze voor zijn eerste preek is zeer kenmerkend. 't Is geworden het groote, onuitputtelijke thema van geheel zijn prediking. Als zestienjarig jongeling sprak hij daarna avond aan avond in de omliggende dorpen. Reeds toen maakte hij op zijn hoorders een diepen indruk. Zij luisterden gaarne naar hem. Wat er ook aan dat beginwerk moge hebben ontbroken, in één opzicht was het gelijk aan den arbeid van heel zijn leven. De hoofdgedachte was ook toen, evenals later altijd: „Jezus Christus en dien gekruisigd“. Wat hij als Evangelieprediker in zijn jongelingsperiode was, dat is hij al meer, al rijker en al voller geworden. Alles in hem toont, dat hij een leerling was van de hoogste school: de school van Jezus, waar hij onderwezen werd in de krachtigste redeneerkunst: „de betooning des Geestes“, in de hoogste wetenschap: „de kennis Gods“, in het diepste mysterie: „de verborgenheid der genade“. Geen eigenlijke godgeleerde, maar wél een van God geleerde. God zelf was zijn onderwijzer. Man van één Boek, den Bijbel, met slechts één ideaal, dat heel zijn ziel in vlam zette: zielen te winnen voor Jezus, zijn Heere en Meester.

Zijn vader drong er nu weer op aan, dat hij een of ander College zou bezoeken. Maar hij

Hieruit voede deze opvatting kringen doch diend als in

De schrijver het standpunt den door hem punt hij zich toogden, na bij den ter Dr A. Kuyper en in de gronden grond verdeelen na En deze kringen va kringen va

Wil de zijn wijsbegelegen geen sooniijk op daar ligt, c Wij hebben hier op h die misschi ter sprake den schrijv dit schema

Alleen m legen, wan stellen dat een sche aanvaardem in strijd Calvinisme een meen wezenlijk c een kracht ongereform in elk gev van eenige Gods in Z Geestes ov liden der zijn.

Deze op maken om zijds elken denken wa anderzijds hun denke koers zeil punten do bakens is.

Maar wi der rusten in verband moeten k In verba ben wij opvatting „de ziel“ Op dat

Op dat

schreef h zich hier om met r zoo zegt drie à vi bridge“.

Meer e ik niet n college te veel licht genade, d dat ik er

Hij was jaren lan ten wijde scholastie tische oef nen beste streeks a komt, dat dienstond te staan, sloten w

Toch w lik dit v juisten n kracht o „in zijn g en een z vorming

Toen h preek in opkomst eerst wa dacht m

3) J. W. Succes van 4) Spurg 5) Die 1 Art. Spurg

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHETSEN

De Spurgeon-Herdenking.

III.

Een prediker bij de gratie Gods.

Van Spurgeon wordt vaak gezegd, dat hij zonder opleiding tot het predikambt is gekomen. Dit is in zooverre waar, dat hij geenerlei academische vorming heeft gehad. Ofschoon zijn vader herhaalde malen hem opwekte om toch naar de Universiteit te gaan, en beloofde, daartoe hem in de gelegenheid te zullen stellen, Charles heeft dit echter niet gewenscht.

Toen hij al in Londen was, werd nog langen tijd over hem gesproken als een ongepolijst jong-mensch, zonder veel kennis. Dit was evenwel geheel onwaar. Op school is hij altijd de eerste van zijn klas geweest. Zijn onderwijzer Edward Leeding gaf van zijn later zoo beroemd geworden leerling het meest loffelijke getuigenis. En meer dan één deskundige, die Spurgeon van nabij kende, heeft verklaard, dat hij reeds op zeventien-jarigen leeftijd zonder moeite een academischen graad had kunnen behalen.¹⁾

Deze zeer bijzondere man heeft ook een bijzondere opleiding en bijzondere vorming gehad. Van jongsaf openbaarde zich zijn groote originaliteit. „Selfhelp“, deze echt Engelsche karaktertrek was bij hem in sterke mate. Hij was zijn leeftijd in alles vóór. De knaap was vóór zijn tijd man. Van kindsaan blijkt, dat hij sui generis was, geheel zijn eigen soort.

Zijn toerusting en opleiding zijn evenals zijn

1) Charles Haddon Spurgeon, door C. S. v. Schellema, blaz. 13.

2) Jesaja 45:22 (Engelsche vertaling).